

1. Introducció

Aquest butlletí *Invesbreu* sintetitza la recerca sobre el *Temps en la justícia de menors*¹ duta a terme per l'equip d'investigació social i criminològica del Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada. La recerca es va iniciar a demanda de la Direcció General d'Execució Penal a la Comunitat i de Justícia Juvenil (DGEPCJJ) del Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya i es proposa conèixer el temps objectiu que triga el sistema penal juvenil a donar resposta a les conductes presumptament delictives dels joves que hi arriben.

Existeixen dos motius fonamentals que fan que resulti d'interès comptabilitzar i analitzar aquest temps de resposta del sistema penal juvenil: En primer lloc, la incidència del temps en l'eficiència del sistema, eficiència que se sol associar al fet que es resolguin els assumptes amb agilitat. Aquest és un aspecte general, ja que la rapidesa o no demora en la resposta es vincula a l'eficiència dels serveis públics de diferents sectors: llistes d'espera sanitàries, expedients de creació d'empreses, resposta a reclamacions, etc. Entenem que la jurisdicció de menors també està afectada per aquesta concepció general de què a més celeritat en la resolució dels procediments, més percepció d'eficiència del sistema.

En segon lloc, l'anàlisi resulta d'interès per la influència que la celeritat pugui tenir en l'eficàcia de la pena o de la resposta que l'infractor pugui

1. Introducción

Este *Invesbreu* resume la investigación sobre el *Tiempo en la justicia de menores*¹ llevada a cabo por el equipo de investigación social y criminológica del Centro de Estudios Jurídicos y Formación Especializada. El estudio se inició por la demanda de la Dirección General de Ejecución Penal en la Comunidad y de Justicia Juvenil (DGEPCJJ) del Departamento de Justicia de la Generalitat de Catalunya y quiere conocer el tiempo objetivo que tarda el sistema penal juvenil en dar respuesta a las conductas delictivas de los jóvenes que pasan.

Existen dos motivos fundamentales por los que este estudio es necesario. En primer lugar, por conocer qué incidencia tiene la tardanza temporal en la eficiencia del sistema, eficiencia que se suele asociar al hecho que se resuelvan los asuntos con agilidad. Este es un aspecto general, ya que la rapidez o no retraso en la respuesta se vincula a la eficiencia de los servicios públicos de diferentes sectores: listas de espera sanitarias, expedientes de creación de empresas, respuesta a reclamaciones, etc. Entendemos que la jurisdicción de menores también está afectada por esta concepción general de que a más celeridad en la resolución de los procedimientos, más percepción de eficiencia del sistema.

En segundo lugar, el análisis resulta de interés por la influencia que la celeridad pueda tener en la eficacia de la pena o de la respuesta que el in-

rebre. Des de l'àmbit penal i criminològic diversos autors, citats en la recerca, assenyalen que una resposta més ràpida fa la pena més eficaç des del punt de vista de la prevenció especial i general. Tot i que aquesta afirmació és teòrica, axiològica, ja que no ha estat prou contrastada empíricament i, fins i tot, hi ha estudis que aporten resultats en sentit contrari, el cert és que, especialment en l'àmbit de la justícia juvenil, aquesta és una idea força compartida que, malgrat que no ha estat objecte d'estudi en aquesta investigació, hi aprofundim en el capítol dedicat al marc teòric de la recerca.

El temps en la justícia de menors descriu de manera precisa els processos de la justícia de menors previs a la resposta judicial i els temps que comporten, aportant dades bàsiques i indispensables que poden possibilitar, en un segon moment, entrar a analitzar en profunditat l'eficiència i l'eficàcia del sistema penal de menors a Catalunya en aquesta fase presentencial. Concretament, dóna informació sobre el temps mitjà d'actuació que emprà cada òrgan que intervé en el procés de resolució de les causes obertes a joves entre 14 i 18 anys, sobre el temps mitjà que ocupa tot el procés i sobre la incidència de diverses variables en les oscil·lacions de la seva durada. A més, recull dades comparables de dos anys diferents (2008 i 2005) i se centra en un nombre important de casos (N= 8.059 procediments oberts a menors de tota Catalunya). Aquesta és la primera recerca que a Catalunya aporta dades respecte al temps que triga la justícia penal a donar resposta a una infracció presumptament comesa per un menor.²

2. Objectius de la recerca

- a) Comptabilitzar el temps total que transcorre entre la data de la comissió del fet delictiu per part d'un menor i la data de la resolució judicial definitiva sobre el cas (o la data de sentència en cas que s'imposi una mesura).
- b) Comptabilitzar els temps parcials (de les actuacions identificades com a rellevants) en què es divideix l'actuació dels diferents òrgans que intervenen (fiscalies de menors, jutjats de menors i DGEPCJJ).
- c) Determinar si els anteriors períodes temporals resulten diferents en funció del tipus de sentències (condemnatòria o absolutòria) i de les resolucions de sobreseïment definitiu.
- d) Esbrinar si hi ha altres variables independents controlades en l'estudi que es relacionen amb una variació de la durada d'aquests intervals (gènere, edat, nacionalitat, territori, jutjat, etc.).
- e) Saber si hi ha diferències en els períodes tempo-

fractor pueda recibir. Desde el ámbito penal y criminológico diversos autores, citados en la investigación, señalan que una respuesta más rápida convierte la pena en más eficaz desde el punto de vista de la prevención especial y general. Pese a que esta afirmación es teórica, axiológica, ya que no ha sido lo suficientemente contrastada empíricamente e incluso hay estudios con resultados en sentido contrario, lo cierto es que, especialmente en el ámbito juvenil, ésta es una idea bastante compartida que, pese a no ser el objeto de estudio de esta investigación, profundizamos en el capítulo dedicado al marco teórico de la misma.

Se describe en el estudio de manera precisa los procesos de la justicia de menores previos a la respuesta judicial y los tiempos que conllevan, aportando datos básicos e indispensables que pueden en un segundo espacio, analizar en profundidad la eficiencia y eficacia del sistema penal de menores de Catalunya en esta fase presentencial. Concretamente, da información sobre el tiempo medio de actuaciones que emplea cada órgano que interviene en el proceso de resolución de las causas abiertas a jóvenes entre 14 y 18 años, sobre el tiempo medio que ocupa todo el proceso y sobre como influyen diferentes variables en las oscilaciones de su duración. Además se recogen datos comparables de dos años diferentes (2008 y 2005) y se centra en un número importante de casos (N= 8.059 procedimientos abiertos a menores de toda Catalunya). Esta es la primera investigación que en Catalunya aporta datos respecto el tiempo que tarda la justicia penal en dar respuesta a una infracción presumptamente cometida por un menor.²

2. Objetivos del estudio

- a) Contabilizar el tiempo total que transcurre entre la fecha de la comisión del delito por parte de un menor y la fecha de resolución judicial definitiva sobre el caso (o fecha de la sentencia en caso que es imponga una medida).
- b) Contabilizar los tiempos parciales (de las actuaciones identificadas como relevantes) en las que se divide la actuación de los diferentes órganos que intervienen (fiscalías de menores, juzgados de menores y DGEPCJJ).
- c) Determinar si los periodos mencionados son diferentes en función del tipo de sentencias (condemnatòria o absolutòria) y de las resoluciones de sobreseimiento definitivo.
- d) Averiguar si hay otras variables independientes controladas en el estudio que se relacionen con una variación en la duración de estos intervalos (género, nacionalidad, territorio, juzgado, etc.).
- e) Saber si hay diferencias en los periodos tempora-

2. El lector pot trobar, en el capítol 1 de la recerca, les dades recollides d'altres estudis a nivell de l'estat espanyol així com les que aporta el Consejo General del Poder Judicial i la Fiscalía General del Estado si bé totes elles constitueixen dades parcials.

als esmentats entre l'any d'estudi (2008) i un altre any control (2005).

3. Metodologia

L'estudi se centra a mesurar el temps que triguen a resoldre's els *procediments base*. Entenem per *procediment base* el procés seguit individualment amb cadascun dels menors implicats en un procediment obert per la fiscalia de menors l'any 2008. És a dir, un únic procediment de la fiscalia de menors implicarà tants *procediments base* com menors hi estiguin implicats. Els procediments de fiscalia oberts l'any 2008 són 5.776. El nombre de *procediments base* són en total 8.059 procediments. D'aquests, analitzarem separatament els casos que finalitzen en un procés de Mediació i Reparació de Menors (MRM a partir d'ara) i que sumen 1.726 procediments. La xifra que resta i sobre la qual se centra el gruix de la recerca és de 6.333 procediments. En la taula següent es recull la fitxa tècnica de la recerca. En el gràfic 1 es recull la distribució parcial del temps de tot el procediment judicial que hem utilitzat en la recerca.

les comentados entre el año de estudio (2008) y otro año de control (2005).

3. Metodología

El estudio se centra en medir el tiempo que tardan a resolverse los *procedimientos base*. Entendemos por *procedimiento base* el proceso seguido individualmente con cada uno de los menores en un procedimiento abierto por la fiscalía de menores el año 2008. Un único procedimiento de la fiscalía de menores implicará tantos *procedimientos base* como menores estén implicados. Los procedimientos de fiscalía abiertos el año 2008 fueron 5.776. El número de *procedimientos base* fueron en total 8.059 procedimientos. De estos, analizaremos separadamente los casos que finalizan en un proceso de Mediación y Reparación de Menores (MRM a partir d'ara) y que suman 1.726 procedimientos. La cifra que queda y sobre la cual se centra la investigación es de 6.333 procedimientos. En la tabla siguiente se recoge la ficha técnica del estudio. En el gráfico 1 se recoge la distribución parcial del tiempo de todo el procedimiento judicial que hemos utilizado en la investigación

Taula 1. Fitxa tècnica

Àmbit territorial	Catalunya
Població objecte d'estudi	<i>Procediments base</i> oberts per la fiscalia de menors l'any 2008 (N= 8.059 procediments) <i>Procediments base</i> sense MRM (N= 6.333 procediments) <i>Procediments base</i> només MRM (N= 1.726 procediments) Procediments de fiscalia oberts l'any 2008 (N= 5.776 procediments) Nombre de joves diferents encausats en el total de procediments (N= 5.523 joves)
Grup control	<i>Procediments base</i> oberts per la fiscalia de menors l'any 2005 (N= 7.383 procediments)
Grup estudi qualitatiu	<i>Excepcionalitats</i> . <i>Procediments base</i> que han durat molt més temps de la mitjana (+2 desviacions típiques) (N= 280 procediments) Estudi de 10 casos en profunditat + 15 casos de la resta de procediments per comparar (mostres no aleatòries)
Període de seguiment	De l'1 de gener del 2008 fins el 31 de desembre de 2011
Font de les dades	SIJJ (Sistema d'Informació de Justícia Juvenil); Aplicació GIF de la Fiscalia de Menors de Barcelona i extracció de dades de Girona, Lleida i Tarragona
Explotació estadística	Paquet estadístic IBM SPSS Statistics 17.0

Tabla 1. Ficha técnica

Gràfic 1. Distribució global i parcial del temps de tot el procediment judicial

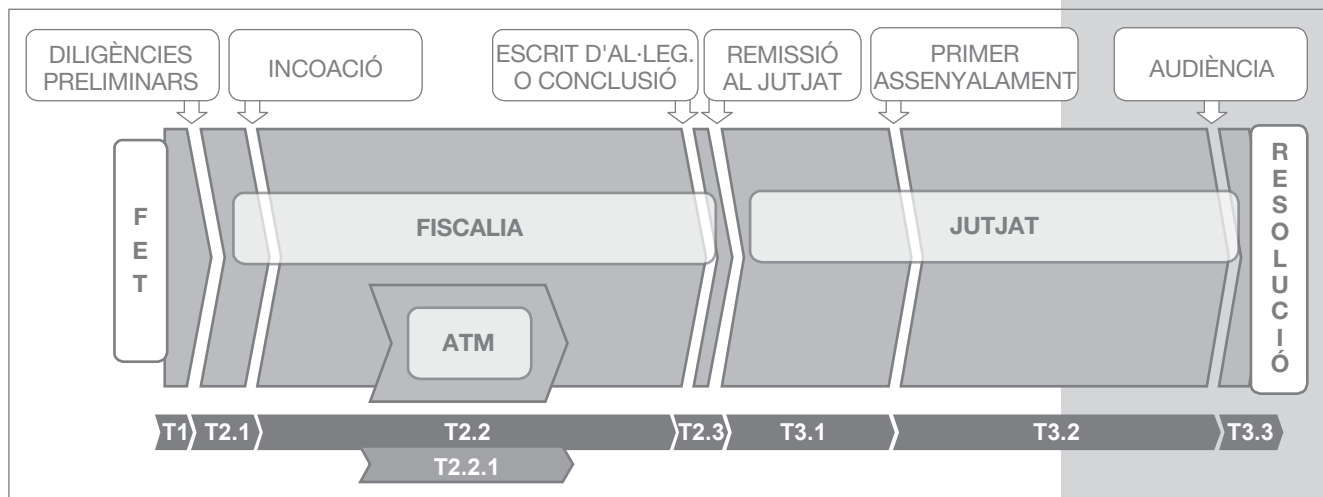

Gráfico 1. Distribución global y parcial del tiempo de todo el procedimiento judicial

4. Principals resultats i conclusions

Com ja hem dit, els resultats d'aquesta recerca aporten dades descriptives sobre el temps que triguem a resoldre's els procediments penals amb menors des de la comissió dels fets fins a la sentència o resposta judicial. La recerca presenta els resultats organitzats en dos grans grups: el primer se centra a descriure els procediments objecte d'estudi (els corresponents a l'any 2008) així com els joves que hi van estar implicats, els fets delictius i els òrgans que hi van intervenir; i el segon grup descriu específicament la durada dels procediments, tema central de la recerca, i són els resultats als quals ens referirem en aquest butlletí.

4.1. Durada del temps total i parcial segons els òrgans

La mitjana de temps total que es triga a resoldre un procediment base l'any 2008 és de 440,5 dies, o el que és el mateix, 14,7 mesos. El temps total dels procediments ha augmentat respecte a l'any 2005, que era de 407,3 dies (13,6 mesos). Aquest augment de 33 dies de mitjana no ha estat proporcional en totes les fases del procediment judicial:

4. Principales resultados y conclusiones

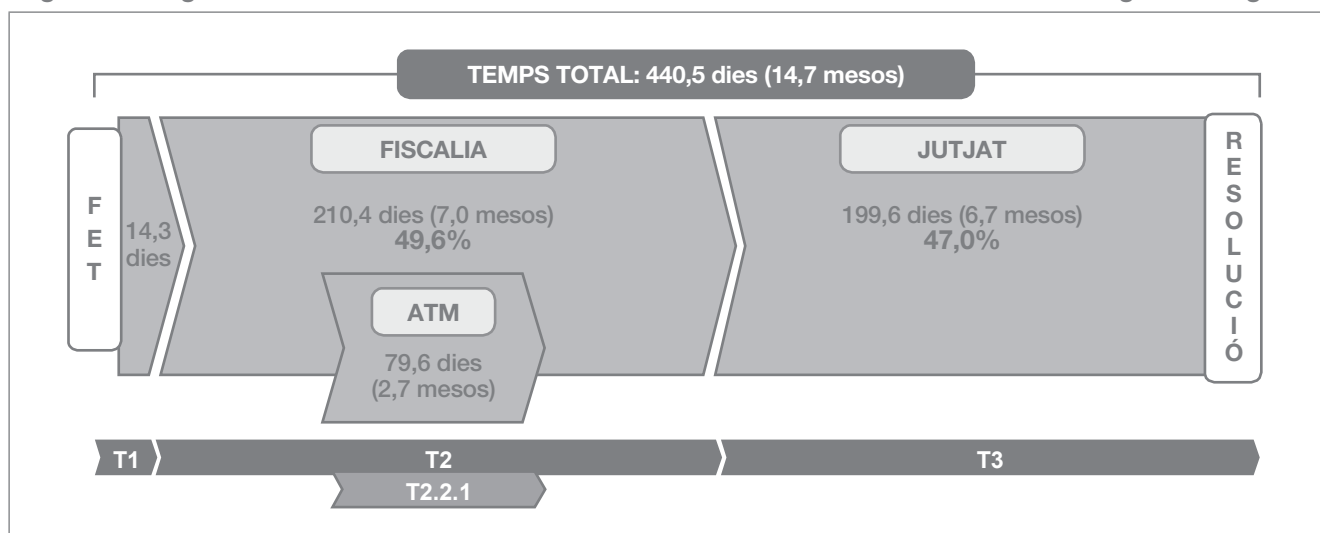
Como ya hemos comentado, los resultados aportan datos descriptivos sobre el tiempo que tardan en resolverse los procedimientos penales con menores desde la comisión de los hechos hasta la sentencia o respuesta judicial. La investigación presenta los resultados organizados en dos grandes grupos: el primero se centra en describir los procedimientos objeto de estudio (los correspondientes al año 2008) así como los jóvenes que estuvieron implicados, los hechos delictivos y los órganos que intervinieron, y el segundo grupo describe específicamente la duración de los procedimientos, tema central del estudio, y son los resultados a los cuales nos referiremos en este boletín.

4.1. Duración del tiempo total y parcial según los órganos

La media de tiempo total que se tarda en resolver un procedimiento base el año 2008 es de 440,5 días o, lo que es lo mismo, 14,7 meses. El tiempo total de los procedimientos ha aumentado respecto el año 2005, que era de 407,3 días (13,6 meses). Este aumento de 33 días de media no ha sido proporcional en todas las fases del procedimiento judicial:

Gràfic 2.
Durada del procediment base segons els òrgans

Gráfico 2.
Duración del procedimiento base según los órganos

La distribució total del temps que han durat els procediments base es reparteix en un 3,4% del temps en les diligències policials per denunciar i posar el presumpte fet delictiu en coneixement del ministeri fiscal, un 49,6% del temps l'ocupa la fiscalia de menors (inclòs el temps d'elaboració de l'informe d'ATM) i el 47,0% restant l'ocupa el jutjat de menors.

La distribució total del temps que han durat els procedimientos base se reparten en un 3,4% del tiempo en las diligencias policiales para denunciar y poner el presunto hecho delictivo en conocimiento del ministerio fiscal, un 49,6% del tiempo lo ocupa la fiscalía de menores (incluido el tiempo de elaboración del informe d'ATM) y el 47,0% restante lo ocupa el juzgado de menores.

4.2. Durada del temps segons algunes variables

Segons el tipus de resolució

Al 2008 un de cada tres *procediments base* finalitzats va acabar en sobreseïment (33,6%), les sentències condemnatòries van suposar el 56,1% i les sentències absolutories el 10,3%.

Els procediments que més triguen a resoldre's són els que finalitzen amb una sentència absoluta: 532,3 dies de mitjana (17,7 mesos). Per als sobreseïments es triga de mitjana 438,8 dies (14,6 mesos). Les sentències condemnatòries són les que triguen menys, 421,2 dies (14,0 mesos). Cal tenir en compte que les sentències absolutories sempre arriben a judici i per tant impliquen més gestions i temps, mentre que les condemnatòries tenen una important proporció de *conformitats* per part de les parts abans d'arribar a judici, la qual cosa escurça sensiblement les gestions i el temps.

Segons el territori

A les províncies de Girona i Lleida és on els procediments que es van donar d'alta l'any 2008 van trigar, de mitjana, menys temps que a la resta del territori català. A Barcelona es van resoldre els casos en un temps similar a la mitjana global i Tarragona és la província on més temps es va trigar. La diferència entre els territoris que marquen el temps més alt i el més baix de mitjana és de 168,9 dies (5,6 mesos). Aquestes diferències clarament venen marcades pel temps que triguen els jutjats de menors i no les trobem en el temps que ocupa a les fiscalies, ni als equips tècnics. El comportament de les diferents variables de control en l'estudi (tipus de resolució emesa, antecedents del jove, tipus de fets delictius comesos, etc) és poc homogènia entre els territoris i incideixen de manera diferent en la durada mitjana dels procediments. També és molt significativa la variabilitat entre províncies respecte al temps que es triga a resoldre els procediments segons el tipus de resolució (sobreseïment, absolució, etc.).

Segons les característiques del jove

Amb relació al gènere, els *procediments base* de l'any 2008 en què hi ha implicades dones han trigat, de mitjana, 410 dies (13,7 mesos) mentre que els que impliquen homes han trigat, significativament, més temps (446 dies; 14,9 mesos).

Quant a la nacionalitat no hi ha diferències en el temps total que triguen els procediments pel fet que incloguin joves estrangers o nacionals. Sí que es troben procediments més breus quan parlem de noies estrangeres.

Pel que fa a l'edat dels implicats, tampoc hi ha diferències en el temps total que triguen els *procediments base*.

4.2. Duración del tiempo según algunas variables

Según el tipo de resolución

En 2008 uno de cada tres *procedimientos base* finalizados acabaron en sobreseimiento (33,6%), las sentencias condenatorias supusieron el 56,1% i las sentencias absolutorias el 10,3%.

Los procedimientos que más tardan en resolverse son los que finalizan con una sentencia absolutoria: 523 días de media (17,7 meses). Para los sobreseimientos se tarda una media de 438,8 días (14,6 meses). Las sentencias condenatorias son las que menos tardan, 421,2 días (14,0 meses). Es necesario precisar que las sentencias absolutorias siempre van a juicio y por tanto implican más gestiones y tiempo, mientras que las condenatorias presentan una importante proporción de conformidades por parte de las partes antes de llegar a juicio, por lo que se reduce sensiblemente las gestiones y el tiempo de duración.

Según el territorio

En Girona y Lleida es donde los procedimientos tardaron durante el año 2008 menos tiempo, de media, que en el resto del territorio catalán. En Barcelona los casos tienen una temporalidad similar a la media global y Tarragona es la provincia donde más tiempo se tardó en resolver. La diferencia entre los territorios que marcan el tiempo más elevado y el más bajo es de 168,9 días (5,6 meses). Estas diferencias vienen claramente marcadas por el tiempo que tardan los juzgados de menores y no los encontramos en los tiempos que ocupan las fiscalías ni los equipos técnicos.

El comportamiento de las diferentes variables de control utilizadas en el estudio (tipo de resolución, antecedentes del joven, tipo de hechos delictivos cometidos, etc) es poco homogénea entre los territorios e inciden de forma diferente en la duración media de los procedimientos. También es muy significativa la variabilidad entre provincias respecto el tiempo que se tarda en resolver los procedimientos según el tipo de resolución (sobreseimiento, absolució, condena).

Según las características del joven

Respecto el género, los *procedimientos base* del año 2008 en que hubo implicadas mujeres han tardado, de media, 410 días (13,7 meses) mientras que los que implican a hombres han tardado mucho más tiempo (446 días; 14,9 meses).

Respecto a la nacionalidad no hay diferencias en el tiempo total que tardan los procedimientos por el hecho que incluyan jóvenes extranjeros o nacionales. Sí que se encuentran procedimientos más breves cuando hablamos de mujeres extranjeras.

Respecto a la edad de los implicados, tampoco existen diferencias en el tiempo total que tardan los *procedimientos base*.

Segons si inclouen mesures cautelars

Els procediments que l'any 2008 han incorporat una mesura cautelar representen el 6,6% del total: un 3,9% que han inclòs un internament cautelar i un 2,7% han inclòs una de les altres mesures cautelars.³

Els procediments amb mesures cautelars són els que es resolten més ràpid (330,7 dies pels que n'inclouen una d'internament i 369,7 dies quan es tracta d'una de les altres, mentre que els procediments que no n'inclouen triguen una mitjana de 447,8 dies).

La mitjana del temps que duren les mesures cautelars és de 186,3 dies quan es tracta d'una mesura cautelar d'internament i de 300,1 dies quan es tracta de la resta de mesures cautelars.

Els joves amb delictes greus compleixen més temps de mesura cautelar (187,5 dies) que els joves amb delictes menys greus (144,9 dies).

Segons la reincidència

S'han resolt més ràpid els *procediments base* amb joves que no han tingut altres procediments oberts durant la tramitació d'aquest *procediment base* per nous fets delictius. La diferència de temps és d'1 més i mig més de durada quan sí que hi han hagut nous procediments.

Cometre nous fets quan encara no s'ha resolt el procediment base és un indicador molt potent de reincidència posterior.

Curiosament, els procediments amb joves implicats que després han estat reincidents, s'havien resolt més ràpid que els que inclouen joves no reincidents, amb un temps mitjà de diferència de 3 mesos i mig. Resoldre més ràpid no és garantia d'eficàcia, si més no en termes de reincidència. No obstant, cal tenir present que els procediments resolts més ràpidament corresponen majoritàriament als delictes considerats greus en aquesta recerca⁴ i per tant, en bona lògica, amb més risc de tornar a aparèixer com a reincidents.

5. Recomanacions

Pel que fa a l'eficiència del sistema en la gestió dels assumptes penals amb menors:

1. Els terminis de resolució dels procediments penals juvenils s'haurien d'intentar escurçar, recuperant com a mínim les mitjanes de 2005. El temps de resolució dels procediments penals juvenils ha augmentat entre els dos períodes es-

Según si incluyen medidas cautelares

Los procedimientos que el 2008 han incorporado una medida cautelar representan el 6,6% del total: un 3,9% que implican un internamiento cautelar y un 2,7% han incluido otra de las posibles medidas.³

Los procedimientos con medidas cautelares son los que se resuelven más rápido (330,7 días para los que implica una medida de internamiento y 369,7 días cuando se trata de cualquiera de las otras. Los procedimientos que no tienen cautelares tardan una media de 447,8 días).

La media de tiempo que duran las medidas cautelares es de 186,3 días cuando se trata de una medida cautelar de internamiento y de 300,1 días cuando se trata del resto de medidas cautelares.

Los jóvenes con delitos graves cumplen más tiempo de medida cautelar (187,5 días) que los jóvenes con delitos menos graves (144,9 días).

Según la reincidencia

Se han resuelto más rápido los procedimientos base con jóvenes que no tuvieran otros procedimientos abiertos durante la tramitación de este procedimiento base por nuevos hechos delictivos. La diferencia de tiempo es de 1 mes i medio más de duración cuando sí ha habido nuevos procedimientos.

Cometer nuevos hechos cuando todavía no se ha resuelto el *procedimiento base* es un indicador muy potente de reincidencia posterior.

Curiosamente, los procedimientos con jóvenes implicados que después han sido reincidentes, se habían resuelto más rápido que los que incluyen jóvenes no reincidentes, con un tiempo de media de diferencia de 3 meses y medio.

Resolver más rápido no es garantía de eficacia, al menos si hablamos en términos de reincidencia. No obstante, se ha de precisar que los procedimientos resueltos más rápidamente corresponden mayoritariamente a los delitos considerados graves en esta investigación⁴ y por tanto, en buena lógica, con más riesgo de volver a aparecer como reincidentes.

5. Recomendaciones

En lo que se refiere a la eficiencia del sistema en la gestión de los asuntos penados de menores:

1. Los plazos de resolución de los procedimientos penales juveniles deberían reducirse, recuperando como mínimo las medias de 2005. El tiempo de resolución de los procedimientos penales juveniles ha aumentado entre los dos periodos estudiados

3. Les altres mesures cautelars que contempla la Llei orgànica 5/2000 reguladora de la responsabilitats penal dels menors són: *llibertat vigilada cautelar* i *Convivència amb una altra persona, família o grup educatiu cautelar*.

4. Es consideren greus tots aquells delictes on els òrgans jurisdiccionals han pres la mesura d'internament pel jove, ja sigui per la gravetat dels fets, o la reiteració en els fets delictius o per qualsevol altra causa que hagi motivat la mesura més severa en justícia juvenil.

tudiats (2005-2008), principalment en el temps que impliquen els tràmits que duen a terme els jutjats.

2. D'altra banda, també s'ha vist que els territoris no tenen un comportament homogeni i hi ha força variabilitat entre ells. Caldria analitzar amb estudis qualitius i amb més profunditat els motius i justificacions d'aquests desequilibris abans de poder fer propostes de millora ajustades.
3. El 22,4% dels *procediments base* estudiats s'han tramitat per faltes, que han tingut una durada mitjana de 12,9 mesos. Atesa la poca entitat d'aquests fets delictius en relació amb el cost que implica la seva tramitació, entenem que cal seguir apostant sempre que sigui possible per una resposta extrajudicial, diversificant les alternatives per als casos que no s'avinguin a mediar o per als quals la mediació no sigui el procés adequat a proposar.

Pel que fa a l'eficàcia:

4. No hem trobat cap evidència que ens pugui fer afirmar que anar més ràpid en la resolució dels procediments sigui millor en termes de l'eficàcia de la pena o la resposta que rep el menor en termes de reinserció i reincidència. Una hipòtesi lògica, en aquest sentit, seria pensar que una resposta propera als fets és més efectiva que una allunyada en el temps, però els nostres resultats no avalen aquest apriorisme o, si més no, generen contradiccions i dubtes, com també hem recollit d'alguns dels estudis internacionals que exposem en el marc teòric de la recerca. Això ens fa pensar que cal dur a terme recerques més qualitatives que permetin fer una anàlisi completa de les variables que intervenen en l'eficàcia de les penes i, entre elles, valorar la influència del temps.
5. Caldria arribar a establir uns intervals de temps raonables en els quals es donin els millors resultats, combinant l'eficiència del sistema i l'eficàcia de la pena.
6. En altres recerques que vulguin continuar per aquesta línia d'estudi, cal recomanar que es faci recerca relativa als *temps subjectius* percebuts pels implicats (infractors, víctimes i agents que intervenen). Probablement aquests temps tinguin més rellevància que els temps objectius que hem analitzat en aquest estudi pel que fa a l'eficàcia de la resposta.

Tot i no tenir a veure amb la incidència del factor temps, en la recerca hem trobat que una tercera part dels *procediments base* han tingut nous procediments oberts per nous fets delictius comesos

(2005-2008), principalment en el temps que impliquen els tràmits que llencen a terme els jutjats.

2. Por otro lado, también se ha visto que los territorios no tienen un comportamiento homogéneo y ha habido mucha variabilidad entre ellos. Serían necesarios estudios cualitativos y de mayor profundización que buscaran los motivos y justificaciones de estos desequilibrios antes de poder realizar propuestas de mejora ajustadas.
3. El 22,4% de los *procedimientos base* estudiados se han tramitado por faltas, que han tenido una duración media de 12,9 meses. Dada la poca entidad de estos hechos delictivos en relación al coste que implica su tramitación, entendemos que es necesario seguir apostando siempre que sea posible por una respuesta extrajudicial, diversificando las alternativas por los casos en los que no se avengan a mediar o por los cuales la mediación no sea el proceso adecuado a proponer.

En lo que se refiere a la eficacia:

4. No hemos encontrado ninguna evidencia que nos pueda permitir afirmar que resolver más rápidos los procedimientos sea mejor para la eficacia de la pena o la respuesta que recibe el menor en términos de reinserción o ausencia de reincidencia. Una hipótesis lógica, en este sentido, sería pensar que una respuesta cercana a los hechos es más efectiva que una alejada en el tiempo, pero nuestros resultados no avalan este apriorismo o, por lo menos, generan contradicciones y dudas, como hemos recogido de algunos de los estudios internacionales que exponemos en el marco teórico de la investigación. Esto no hace pensar que es necesario realizar estudios más cualitativos que permitan realizar un análisis completo de las variables que intervienen en la eficacia de las penas y, entre ellas, valorar la del tiempo de duración.
5. Convendría establecer unos intervalos de tiempo razonables entre los cuales se dan los mejores resultados, combinando la eficiencia del sistema y la eficacia de la pena.
6. En otras investigaciones que quieran continuar por esta línea de estudio, es necesario recomendar que se realicen estudios acerca de los *tiempos subjetivos* percibidos por los implicados (infractores, víctimas y agentes que intervienen). Probablemente estos tiempos tengan más relevancia que los tiempos objetivos que hemos analizado en este estudio por lo que se refiere a la eficacia de la respuesta.

Aunque no tiene que ver con la incidencia del factor *tiempo*, en la investigación hemos encontrado que una tercera parte de los *procedimientos base* presentan nuevos procedimientos abiertos por nuevos

pels joves infractors. Hem vist que aquesta variable és molt predictiva de noves i repetides reincidències. Si un jove comet nous fets delictius, tot i estar sotmès al control i a l'actuació dels diferents operadors jurídics durant el *procediment base*, la situació ha de crear alerta ja que és un factor predictor molt rellevant de noves reincidències. Caldrà, doncs, tenir-ho molt en compte en el procés que se segueixi amb el jove i la resposta que se li doni.

hechos delictivos cometidos por los jóvenes infractores. Hemos visto que esta variable es muy predictiva de nuevas y repetidas reincidencias. Si un joven comete nuevos hechos delictivos, pese a estar sometido al control y la actuación de los diferentes operadores jurídicos durante el *procedimiento base*, la situación ha de crear alerta ya que es un factor predictor muy relevante de nuevas reincidencias. Convendrá entonces, tenerlo muy en cuenta en el proceso que se sigue con el joven y la respuesta que se le de.

Butlletins Invesbreu publicats

- 1 *Immigrants i criminalitat a Europa. Els exemples d'Alemanya i Espanya. Gener 1995*
- 2 *La preso pública de Barcelona durant l'etapa isabelina / La casa de correcció de Barcelona (1836-1856). Gener 1998.*
- 3 *El cost de la justícia penal. Privació de llibertat i alternatives. Febrer 1998.*
- 4 *El nen abusat sexualment com a testimoni / Els delictes contra la llibertat sexual relacionats amb menors. Març 1998.*
- 5 *Intel·ligència i personalitat en el procés rehabilitador del delinqüent. Maig 1998.*
- 6 *Salut i presó. Octubre 1998.*
- 7 *La premsa envers la violència juvenil i la presó. Novembre 1998.*
- 8 *El tractament dels agressors sexuals. Febrer 1999.*
- 9 *La victimització a Catalunya l'any 1996. Abril 1999.*
- 10 *Programes aplicats de psicologia comunitària amb personal penitenciari. Juny 1999.*
- 11 *Justícia juvenil: inserció laboral i mesures en medi obert. Octubre 1999.*
- 12 *Reincidència i delinqüència juvenil. Novembre 1999.*
- 13 *Violència domèstica. Desembre 1999.*
- 14 *L'estat de l'adopció a Catalunya (1998-1999).*
- 15 *Maltractaments infantils a Catalunya. Juny 2000*
- 16 *Presó i dones. La incidència dels programes motivacionals en la conducta social. Un estudi evolutiu (1988-2000) a la presó de dones de Barcelona. Setembre 2000*
- 17 *Avaluació d'un programa de tractament per a joves violents. Novembre 2000*
- 18 *Avaluació de l'efectivitat dels programes de tractament amb delinqüents a Europa. Gener 2001*
- 19 *La victimització a Catalunya l'any 1999. Maig 2001*
- 20 *L'arrest de cap de setmana a Catalunya (1996-2000)*
- 21 *Addictes a les drogues i reincidència en el delicte*
- 22 *Maltractaments físics greus a nadons i menors de quatre anys ingressats en centres d'acolliment*
- 23 *Intervenció institucional. Elements per a l'anàlisi en menors infractors o en risc*
- 24 *Els menors estrangers indocumentats no acompanyats (MEINA)*
- 25 *La medicació penal*
- 26 *La reincidència*
- 27 *Família i conducta antisocial*
- 28 *Presentació de dues recerques de l'àmbit penitenciari*
- 29 *Intervenció en centres de justícia juvenil*
- 30 *La Classificació inicial en règim obert dels condemnats a presó*
- 31 *La reincidència en les penes alternatives a la presó a Catalunya*
- 32 *L'assistència religiosa i la llibertat de culte a les presons de Catalunya*
- 33 *Bullying - Violència de gènere Elements per a l'anàlisi*
- 34 *Violència dels joves a la família*
- 35 *Infractors i conducta violenta*
- 36 *Drogues i tractament penitenciari*
- 37 *Perfil professional del jutge de primera instància i instrucció de Catalunya*
- 38 *Violència de gènere i justícia*
- 39 *Delictes sexuals i reincidència*
- 40 *Intervenció amb infractors juvenils*
- 41 *Mediació i resolució de conflictes en entorns penitenciaris*
- 42 *Perfil professional del Secretari Judicial de Catalunya*
- 43 *Predicció del risc de violència en contextos institucionals. Els sistemes de control monitorat aplicat a penats adults*
- 44 *Drogues i presó. Mesures de seguretat i salut mental*
- 45 *Models de política criminal i penitenciària internacional*
- 46 *Dona i violència de gènere*
- 47 *La formació dels funcionaris de seguretat dels centres penitenciaris a Catalunya i a França*
- 48 *Perfil dels penats per delictes contra la seguretat del trànsit*
- 49 *Intervenció amb agressors de violència de gènere*
- 50 *Intervenció amb infractors condemnats per delictes de trànsit a programes formatius*
- 51 *Abús sexual infantil: valoració psicosocial des de l'àmbit de la justícia*
- 52 *Agressors en violència de parella*
- 53 *Inserció després de la presó*
- 54 *Estrangers en centres penitenciaris*
- 55 *Victimologia i ciberdelicte en menors*
- 56 *La reincidència en el programa de mediació i reparació de menors*
- 57 *Intervenció penal amb infractors de trànsit*
- 58 *Avaluació de menors infractors: factors protectors i de risc*

Edició i producció: **Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada Ausiàs Marc, 40**
Tel. 93 207 31 14
Fax 93 207 67 47
cejfe.dj@gencat.cat

ISSN: 1138-5014
Dip. legal: B-1482-1998